

Prawo Cywilne

Wykład, 1 rok informatyki algorytmicznej WPPT

Mirosław Kutylowski, 2023

KODEKS CYWILNY
(Dz. U. z dnia 18 maja 1964 r.)

Art. 1. Kodeks niniejszy reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

Kilka fundamentalnych cech:

- **nie dotyczy stosunków z instytucjami państwowymi**
- **zasada równości stron (inaczej niż prawo adm.)**
- **zasada równoważności świadczeń**
- **dotyczy stosunków majątkowych i niemajątkowych**

Ciężar dowodu

Art. 6. Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Konsekwencje:

jeśli twierdzimy że osoba A ma u nas dług, to musimy to udowodnić.

Osoba A nie musi wcale udowadniać że nie ma długu

(chyba że przedstawia kontrdowód na nasz dowód)

„W dobrej wierze”

Art. 7. Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

Konsekwencje:

KC mówi, że jeśli umowa nie jest zawarta w dobrej wierze to ... <różne skutki>

Aby z tego skorzystać, trzeba udowodnić złą wiarę.

Często mamy takie w KC takie sytuacje „defaultowe”

Przedmiot stosunku cywilno-prawnego

- **Osoba fizyczna**
- **Osoba prawna**

Niekiedy również:

„jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej”

Konsekwencje:

np. nie można uczynić darowizny dziecku nienarodzonemu, bo nie jest „osobą fizyczną w sensie KC

W czasach niewolnictwa nie stosowano prawa cywilnego do stosunków z niewolnikami

Osoba fizyczna

Art. 8. § 1. Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną.

Art. 10. § 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.

§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

Art. 11. Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

Art. 12. Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

Zdolność do czynności prawnych

Art. 15. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Sytuacja:

Zdolność prawna:

- od urodzenia (można np. odziedziczyć)

Zdolność do czynności prawnych:

- od 13 roku życia (przed ukończeniem 13 lat nie można nawet kupić sobie lodów)
- ale nadal są ograniczenia np. na zawieranie umów

Pełna zdolność prawna:

- od 18 lat (w innych krajach może być inaczej np. 21 lat w Puerto Rico)

Problem: 20-letni Portorykanin chce w polskim sklepie internetowym kupić samochód. Może czy nie?

Osoby uznane za zmarłe

osoba taka nie ma zdolności prawnej ...

... bo w sensie prawa nie istnieje

skutek uboczny formalnego systemu prawnego

Osoby z ograniczoną świadomością (np. cierpiący na chorobę Alzheimera w zaawansowanym stadium):

- **procedura ubezwłasnowolnienia trwa bardzo długo ...**
- **... a w międzyczasie osoba taka naciągana na niekorzystne umowy przez wyzyskiwaczy**

Dylemanty sklepów internetowych i usług online

Czy internauta ma prawo zawrzeć umowę kupna-sprzedaży?

Czy internauta ma prawo otworzyć konto na serwisie?

Jak to sprawdzić?

- *elektroniczna weryfikacja wieku?*
- *certyfikat braku ubezwłasnowolnienia?*

Co z osobami o nieustalonym wieku?

Konsument

Art. 22¹. Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Uwaga: w stosunkach cywilno-prawnych konsument ma szczególne uprawnienia w stosunku do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą

*Założenie: konsument jest słabo zorientowany i mógłby być wyzyskiwany.
Stąd szczególne uprawnienia*

Osoby prawne

Art. 33. Osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną.

*Np.: spółka zoo, spółka akcyjna (kodeks spółek handlowych)
szkoły wyższe (Prawo o Szkolnictwie Wyższym), ...*

Uwaga: w stosunkach online lepiej sprawdzić czy podmiot nie jest fikcyjny – brak osobowości prawnej to brak możliwości dochodzenia praw

Źródło informacji o firmach: KRS (Krajowy Rejestr Sądowy) – dostępny elektronicznie (wymaganie UE)

Zasady reprezentacji

Art. 38. Osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie.

Ważne: należy sprawdzić, czy osoba z firmy X podpisująca z nami kontrakt jest uprawniona do tego. Jeśli nie, to mamy kłopot.

Gdzie sprawdzić: KRS w przypadku firm, stowarzyszeń, ...

Czynności prawne

Prawo cywilne opisuje pewien system formalny, w którym

- *występują aktorzy: osoby fizyczne i prawne*
- *aktorzy wykonują czynności prawne*
- *czynności prawne wywołują skutki (prawne i takie „w realu”)*

Czynności prawne

Art. 56. Czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, **lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.**

Uwaga: Znaczenie czynności zależy od kontekstu kulturowego.

Art. 57. § 1. Nie można przez czynność prawną wyłączyć ani ograniczyć **uprawnienia do przeniesienia, obciążenia, zmiany lub zniesienia prawa, jeżeli według ustawy prawo to jest zbywalne.**

Czynność prawna

Art. 58. § 1. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

Konsekwencje: nie można zawsze liczyć na treść umowy – jeśli ustawa mówi co innego to ustawa obowiązuje.

Wpisywanie do umów postanowień sprzecznych z ustawami albo ich powtarzanie NIC nie zmienia.

Na takie postanowienia można jednak się nabrać.

Czynność prawna

Art. 58.

§ 2. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Konsekwencje: nie można zarazić umowy jednym nieważnym postanowieniem, by całość stała się nieważna

Sposób dokonania czynności prawnej

Art. 60. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej **może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli).**

Konsekwencje: *oświadczeniem woli może być email, potakiwanie głową, wejście do autobusu na przystanku, kliknięcie na „zgadzam się”,...*

Nie wszystkie sytuacje: *np. zawarcie małżeństwa, zbycie przedsiębiorstwa, testament*

Oświadczenie woli

Art. 61. § 1. Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej.

§ 2. Oświadczenie woli wyrażone w postaci elektronicznej jest złożone innej osobie z chwilą, gdy wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, żeby osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią.

Pytanie: *kiedy złożone jest oświadczenie woli, gdy odbywa się emailem? Co jeśli wpadnie do spamu?*

Oświadczenie woli

Art. 64. **Prawomocne orzeczenie sądu** stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, **zastępuje to oświadczenie.**

Konsekwencje: *możliwość zmuszenia do określonych czynności, np..
przeniesienia własności*

Oświadczenie woli

Art. 65. § 1. Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje.

§ 2. W umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu.

Konsekwencje: *uwaga na umowy zawierane z firmami z innego kręgu kulturowego, nie przywiązywać się do literalnego brzmienia umowy, gdy jasne jest że chodzi o co innego (np.. termin dostawy 1.01.2201)*

Oferta

Art. 66. § 1. Oświadczenie drugiej stronie woli zawarcia umowy stanowi ofertę, jeżeli określa istotne postanowienia tej umowy.

§ 2. Jeżeli oferent nie oznaczył w ofercie terminu, w ciągu którego oczekiwać będzie odpowiedzi, oferta złożona w obecności drugiej strony albo za pomocą środka bezpośredniego porozumiewania się na odległość **przestaje wiązać, gdy nie zostanie przyjęta niezwłocznie; złożona w inny sposób przestaje wiązać z upływem czasu, w którym składający ofertę mógł w zwykłym toku czynności otrzymać odpowiedź wysłaną bez nieuzasadnionego opóźnienia.**

Oferta

Uwaga: *należy zachować ostrożność w składaniu ofert – bo oferta może być przyjęta i nie można się z niej wycofać*

Konsekwencje:

Sklepy internetowe zamieszczają informację w rodzaju:

„przedstawiona oferta cenowa ma charakter informacyjny i nie stanowi oferty handlowej w rozumieniu Art.66 par.1 Kodeksu Cywilnego”

– w przeciwnym wypadku każda pomyłka w cenniku internetowym mogłaby być przyczyną katastrofy finansowej sklepu

Negocjacje

Art. 72. § 1. Jeżeli strony prowadzą **negocjacje w celu zawarcia oznaczonej umowy**, umowa zostaje zawarta, gdy strony dojdą do porozumienia co do wszystkich jej postanowień, które były przedmiotem negocjacji.

§ 2. Strona, która rozpoczęła lub prowadziła negocjacje z naruszeniem dobrych obyczajów, w szczególności bez zamiaru zawarcia umowy, jest obowiązana do naprawienia szkody, jaką druga strona poniosła przez to, że liczyła na zawarcie umowy.

Konsekwencje: *przy rozbieżnościach w negocjacjach nie można zawrzeć umowy*

Częsty trik dla wyciągnięcia informacji-- negocjacje. Ale .. zwodzony kontrahent ma prawo do odszkodowania

Negocjacje

Art. 72¹. § 1. Jeżeli w toku negocjacji strona udostępniła informacje z zastrzeżeniem poufności, druga strona jest obowiązana do nieujawniania i nieprzekazywania ich innym osobom oraz do niewykorzystywania tych informacji dla własnych celów, chyba że strony uzgodniły inaczej.

§ 2. W razie niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków, o których mowa w § 1, uprawniony może żądać od drugiej strony **naprawienia szkody albo wydania uzyskanych przez nią korzyści.**

Konsekwencja: coś na kształt NDA obowiązuje defaultowo

Forma pisemna

- **najczęściej stosowana forma składania oświadczenia woli**
- **brak formy pisemnej w kulturze społecznej PRL bywał powszechnie rozumiany jako brak oświadczenia woli – wbrew Kodeksowi**

(kultura biurokracji socjalistycznej, „czy masz to na piśmie?”)

Nowe formy:

- **Forma dokumentowa** – forma pisemna
- **Forma elektroniczna** – tak jak forma pisemna ale dokument elektroniczny i podpis zamiast własnoręcznego: kwalifikowany podpis elektroniczny

Forma dokumentowa

Art. 77². Do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie.

Art. 77³. Dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią.

Praktyczne sytuacje: *uzgodnienia za pomocą wymiany emaili*
Umowę można zawrzeć przy wykorzystaniu formy dokumentowej!

Forma elektroniczna

Art. 78¹. § 1. Do zachowania elektronicznej formy czynności prawnej wystarcza **złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go kwalifikowanym podpisem elektronicznym.**

§ 2. Oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej.

Uwagi: *„postać elektroniczna” odnosi się do realiów technicznych (choć lepiej byłoby użyć „digital form”)*

Kwalifikowany podpis elektroniczny to np. podpis RSA+ bezpieczne urządzenie do składania podpisu + kwalifikowany certyfikat – szczegóły w Rozporządzeniu eIDAS

Forma pisemna

Art. 78. § 1. Do zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. Do zawarcia umowy wystarcza wymiana dokumentów obejmujących treść oświadczeń woli, z których każdy jest podpisany przez jedną ze stron, lub dokumentów, z których każdy obejmuje treść oświadczenia woli jednej ze stron i jest przez nią podpisany.

Uwaga: *nie jest konieczne podpisanie umowy na tym samym egzemplarzu*

Formy czynności prawnych

Art. 75¹. § 1. Zbycie lub wydzierżawienie przedsiębiorstwa albo ustanowienie na nim użytkowania powinno być dokonane w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi.

Inne przypadki: *sprzedaż nieruchomości, umowa poświadczona notarialnie, ...*

Cel: *Specjalna forma ze względów dowodowych*

Formy czynności prawnych

Art. 76. Jeżeli strony **zastrzegły w umowie**, że określona czynność prawna między nimi ma być dokonana w szczególnej formie, **czynność ta dochodzi do skutku tylko przy zachowaniu zastrzeżonej formy.**

Jednakże gdy strony zastrzegły dokonanie czynności w formie pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej, **nie określając skutków niezachowania tej formy, w razie wątpliwości poczytuje się, że była ona zastrzeżona wyłącznie dla celów dowodowych.**

Uwaga: zastrzeżenia formy są popularne i zazwyczaj bez sensu. Ale i tak chodzi wyłącznie o cele dowodowe.

Wady oświadczenia woli

Art. 82. Nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Konsekwencje: *w sklepie internetowym dobrze jest minimalnie skomplikować zakup aby wyłączyć możliwość nieświadomego „wyklikania zakupu”*

Wady oświadczenia woli

Art. 83. § 1. Nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Przykłady:

- *zawarcie małżeństwa ze względów imigracyjnych*
- *fikcyjne transakcje (ze względów podatkowych)*

Wady oświadczenia woli

Art. 84. § 1. W razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej.

Konsekwencja: wprowadzenie w błąd partnera umowy nic nie daje, bo mimo że oświadczenie pozostaje w mocy, to już skutki prawne nie

Wady oświadczenia woli

§ 2. Można powoływać się tylko na **błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny).**

Konsekwencja: *błąd w rodzaju „pomyłka w numerze telefonu przedsiębiorcy” nie ma żadnych istotnych konsekwencji*

Wady oświadczenia woli

Art. 86. § 1. Jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu może nastąpić także wtedy, gdy błąd nie był istotny, jak również wtedy, gdy nie dotyczył treści czynności prawnej.

Konsekwencje *daleko dalej idące w przypadku podstępu niż w przypadku błędu*

Przykład: *zapis o dodatkowych opłatach czarnym fontem na czarnym tle*

Wady oświadczenia woli

Art. 87. Kto złożył oświadczenie woli pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, ten też może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

Przykład: *zawarcie umowy z pistoletem przyłożonym do głowy, sprzedaż przedsiębiorstwa jako warunek uwolnienia porwanego dziecka.*

Wady oświadczenia woli

Art. 88. § 1. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie.

§ 2. Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał.

Uwaga: nie wystarczy email do porywaczy! – bo to forma dokumentowa a nie elektroniczna.

Pamiętać o terminach!

Warunek

Art. 89. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych albo wynikających z właściwości czynności prawnej, **powstanie lub ustanie skutków czynności prawnej można uzależnić od zdarzenia przyszłego i niepewnego (warunek).**

Dzięki temu możliwe są umowy ubezpieczeniowe.

Warunek

Art. 93. § 1. Jeżeli strona, której zależy na nieziszczeniu się warunku, przeszkodzi w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego ziszczeniu się warunku, następują skutki takie, jak by warunek się ziścił.

§ 2. Jeżeli strona, której zależy na ziszczeniu się warunku, doprowadzi w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego do ziszczenia się warunku, następują skutki takie, jak by warunek się nie ziścił.

Art. 94. Warunek niemożliwy, jak również warunek przeciwny ustawie lub zasadom współzycia społecznego pociąga za sobą nieważność czynności prawnej, gdy jest zawieszający; uważa się za nie zastrzeżony, gdy jest rozwiązujący.

Warunek

Art. 93. § 1. Jeżeli strona, której zależy na nieziszczeniu się warunku, przeszkodzi w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego ziszczeniu się warunku, następują skutki takie, jak by warunek się ziścił.

§ 2. Jeżeli strona, której zależy na ziszczeniu się warunku, doprowadzi w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego do ziszczenia się warunku, następują skutki takie, jak by warunek się nie ziścił.

Konsekwencje: *jeśli łamiąc zasady współzycia utrudniamy sytuację partnerowi w umowie powodując ziszczenie bądź nieziszczenie warunku, to – nic nie zyskujemy*

Przedawnienie roszczeń

Art. 117. § 1. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, **roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu.**

*Idea: wystarczy przechowywać dokumentację przez określony czas. Nie zostaniemy pociągnięci do odpowiedzialności za rachunek telefoniczny z 1937 roku...
(zapewne jako spadkobierca)*

Przedawnienie roszczeń

§ 2. **Po upływie terminu przedawnienia** ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, **może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia.** Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne.

§ 2¹. **Po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi.**

Wniosek: po upływie terminu przedawnienia zapłata zależy od dobrej woli dłużnika. Od konsumenta to nawet domagać się nie można.. - o ile sąd nie zdecyduje inaczej. (art 117¹)

Przedawnienie roszczeń

Art. 118. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia **wynosi sześć lat**, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada **na ostatni dzień roku kalendarzowego**, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata.

Zmiana: dawniej było 10 lat a nie 6.

Konsekwencje: przyzwalanie na „zapłacę później” jest ryzykowne

Przedawnienie roszczeń

Art. 119. Terminy przedawnienia nie mogą być skracane ani przedłużane przez czynność prawną.

Wniosek: korespondencja z dłużnikiem nie zmienia terminu przedawnienia

Art. 120. § 1. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne.

np.: termin płatności faktury

Zawieszenie biegu

Art. 121. Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu:

...

4) co do wszelkich roszczeń, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może ich **dochodzić przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw danego rodzaju – przez czas trwania przeszkody.**

Wniosek: np. wojna, sądy zbombardowane, lockdown,...

Przerwanie biegu przedawnienia

Art. 123. § 1. **Bieg przedawnienia przerywa się:**

- 1) **przez każdą czynność przed sądem** lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, **przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia;**
- 2) **przez uznanie roszczenia** przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje,
- 3) **przez wszczęcie mediacji.**

Wniosek: jeśli grozi przedawnienie roszczenia należy złożyć pozew. Dłużnik może zdawać sobie sprawę i celowo grać na czas. Ale też nie przyznawać się do nieistniejących długów!

Przedawnienie

Art. 124. § 1. **Po każdym przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo.**

§ 2. W razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym albo przez wszczęcie mediacji, przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone.

Wniosek: warto składać pozew, choćby korzystając z elektronicznego postępowania upominawczego

www.e-sad.gov.pl (stosunkowo łatwe dla nieprofesjonalisty)

Zobowiązanie

Art. 353¹. Strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Wolność zawierania umów, byle nie ... przesadzić poprzez „nadpisywanie ustaw” czy łamanie zasad współżycia społecznego

Zobowiązanie

Art. 354. § 1. Dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współzycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje - także w sposób odpowiadający tym zwyczajom.

§ 2. W taki sam sposób powinien współdziałać przy wykonaniu zobowiązania wierzyciel.

Konsekwencje: brak współdziałania (złośliwe utrudnianie) przez wierzyciela jest niewykonywaniem obowiązków wynikających z umowy

Zobowiązanie

Art. 355. § 1. Dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność).

§ 2. Należyta staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności.

Wniosek: nie można bronić złej jakości świadczenia brakiem wiedzy i umiejętności

Zobowiązanie

Art. 356. § 1. Wierzyciel może żądać osobistego świadczenia dłużnika tylko wtedy, gdy to wynika z treści czynności prawnej, z ustawy albo z właściwości świadczenia.

W informatyce: warto o tym pamiętać spisując umowę, bo może okazać się, że renomowany wykonawca przyśle w zastępstwie stażystę

Zobowiązanie

Art. 357¹. Jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąca strata, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy, sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego, oznaczyć sposób wykonania zobowiązania, wysokość świadczenia lub nawet orzec o rozwiązaniu umowy. Rozwiązując umowę sąd może w miarę potrzeby orzec o rozliczeniach stron, kierując się zasadami określonymi w zdaniu poprzedzającym.

Przykład: umowa na budowę mostu i wzrost cen stali o 30%

Umowy z konsumentem

Art. 385¹. § 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Uwaga: sprzedając produkt/usługi konsumentowi trzeba unikać wszystkich niedozwolonych postanowień umownych (gdzie ich szukać???)

Niedozwolone postanowienia umowne

Art. 385³. W razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności:

- 1) wyłączają lub ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za szkody na osobie,
- 2) wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania,
- 3) wyłączają lub istotnie ograniczają potrącenie wierzytelności konsumenta z wierzytelnością drugiej strony,
- 4) przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy,
- 5) zezwalają kontrahentowi konsumenta na przeniesienie praw i przekazanie obowiązków wynikających z umowy bez zgody konsumenta,
- 6) uzależniają zawarcie umowy od przyrzeczenia przez konsumenta zawierania w przyszłości dalszych umów podobnego rodzaju,

Niedozwolone postanowienia umowne

- 7) uzależniają zawarcie, treść lub wykonanie umowy od zawarcia innej umowy, nie mającej bezpośredniego związku z umową zawierającą oceniane postanowienie,
- 8) uzależniają spełnienie świadczenia od okoliczności zależnych tylko od woli kontrahenta konsumenta,
- 9) przyznają kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy,
- 10) uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie,
- 11) przyznają tylko kontrahentowi konsumenta uprawnienie do stwierdzania zgodności świadczenia z umową,
- 12) wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania,

Niedozwolone postanowienia umowne

- 13) przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy,
- 14) pozbawiają wyłącznie konsumenta uprawnienia do rozwiązania umowy, odstąpienia od niej lub jej wypowiedzenia,
- 15) zastrzegają dla kontrahenta konsumenta uprawnienie wypowiedzenia umowy zawartej na czas nieoznaczony, bez wskazania ważnych przyczyn i stosownego terminu wypowiedzenia,
- 16) nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy,
- 17) nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego,

Niedozwolone postanowienia umowne

- 18) stanowią, że umowa zawarta na czas oznaczony ulega przedłużeniu, o ile konsument, dla którego zastrzeżono rażąco krótki termin, nie złoży przeciwnego oświadczenia,
- 19) przewidują wyłącznie dla kontrahenta konsumenta jednostronne uprawnienie do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia,
- 20) przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy,
- 21) uzależniają odpowiedzialność kontrahenta konsumenta od wykonania zobowiązań przez osoby, za pośrednictwem których kontrahent konsumenta zawiera umowę lub przy których pomocy wykonuje swoje zobowiązanie, albo uzależniają tę odpowiedzialność od spełnienia przez konsumenta nadmiernie uciążliwych formalności,

Niedozwolone postanowienia umowne

- 22) przewidują obowiązek wykonania zobowiązania przez konsumenta mimo niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez jego kontrahenta,
- 23) wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

UOKiK

Świadczenia niemożliwe

Art. 387. § 1. Umowa o świadczenie niemożliwe jest nieważna.

§ 2. Strona, która w chwili zawarcia umowy wiedziała o niemożliwości świadczenia, a drugiej strony z błędu nie wyprowadziła, obowiązana jest do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o niemożliwości świadczenia.

Wniosek: nie można zawrzeć umowy o skonstruowanie perpetuum mobile, o rozwiązanie Problemu Stopu (patrz wykład o problemach nierozstrzygalnych – na kursie z teorii algorytmów)

Wykorzystanie drugiej strony umowy

Art. 388. § 1. Jeżeli jedna ze stron, **wyzyskując przymusowe położenie, niedołęstwo lub niedoświadczanie drugiej strony**, w zamian za swoje świadczenie przyjmuje albo zastrzega dla siebie lub dla osoby trzeciej świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa **w rażącym stopniu wartość jej własnego świadczenia**, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy.

§ 2. Uprawnienia powyższe **wygasają z upływem lat dwóch** od dnia zawarcia umowy.

Typowa sytuacja: wykorzystanie niedoświadczanego kontrahenta, studenta podejmującego pierwszą pracę zarobkową, ...

Produkt niebezpieczny

Art. 449¹. § 1. Kto wytwarza w zakresie swojej działalności gospodarczej (producent) produkt niebezpieczny, odpowiada za szkodę wyrządzoną komukolwiek przez ten produkt.

§ 3. Niebezpieczny jest produkt nie zapewniający bezpieczeństwa, jakiego można oczekiwać, uwzględniając normalne użycie produktu. ... Produkt nie może być uznany za nie zapewniający bezpieczeństwa tylko dlatego, że później wprowadzono do obrotu podobny produkt ulepszony.

Przykłady: oprogramowanie do branży samochodowej, lotniczej, automatyka

Produkt niebezpieczny

Art. 449². Producent odpowiada za szkodę na mieniu tylko wówczas, gdy rzecz zniszczona lub uszkodzona należy do rzeczy zwykle przeznaczanych do osobistego użytku i w taki przede wszystkim sposób korzystał z niej poszkodowany.

Konsekwencje: bardzo wiele problemów dla informatyków w tym obszarze ...

Niewykonanie zobowiązania

Art. 471. Dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, **chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.**

Konsekwencje: niewykonana umowa to konieczność zrekompensowania szkód (oprócz tzw. kar umownych, o ile je przewidziano)

Podpisując umowę wziąć pod uwagę ryzyko niewykonania i szkody dla drugiej strony, które trzeba będzie pokryć.

Niewykonanie zobowiązania

Art. 472. Jeżeli ze szczególnego przepisu ustawy albo z czynności prawnej nie wynika nic innego, dłużnik odpowiedzialny jest **za niezachowanie należytej staranności.**

Więc nie tylko jest zobowiązany do należytej staranności, ale jeszcze odpowiada za szkodę.

Umowa o dzieło

Art. 627. Przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia.

Uwaga: w informatyce bardzo wiele prac to „dzieło”, gdyż wymaga indywidualnego wkładu chronionego prawem autorskim (wyjątki: np. wiele prac na stanowisku testera)

Umowa o dzieło

Art. 630. § 1. Jeżeli w toku wykonywania dzieła zajdzie konieczność przeprowadzenia prac, **które nie były przewidziane w zestawieniu prac planowanych będących podstawą obliczenia wynagrodzenia kosztorysowego, a zestawienie sporządził zamawiający,** przyjmujący zamówienie może żądać odpowiedniego podwyższenia umówionego wynagrodzenia. Jeżeli zestawienie planowanych prac sporządził przyjmujący zamówienie, może on żądać podwyższenia wynagrodzenia tylko wtedy, gdy mimo zachowania należytej staranności **nie mógł przewidzieć konieczności** prac dodatkowych.

***UWAGA:** np. naprawa błędów w funkcjonującym systemie to zwykle wielka niewiadoma.
Trzeba odpowiednio kształtować umowę!*

Umowa o dzieło

§ 2. Przyjmujący zamówienie nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, jeżeli wykonał prace dodatkowe bez uzyskania zgody zamawiającego.

Konsekwencje: nie rób nic dopóki klient nie zleci tego.

Umowa o dzieło

Art. 632. § 1. Jeżeli strony umówiły się o wynagrodzenie ryczałtowe, przyjmujący zamówienie nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, chociażby w czasie zawarcia umowy nie można było przewidzieć rozmiaru lub kosztów prac.

§ 2. Jeżeli jednak wskutek zmiany stosunków, której nie można było przewidzieć, wykonanie dzieła groziłoby przyjmującemu zamówienie rażącą stratą, sąd może podwyższyć ryczałt lub rozwiązać umowę.

Wniosek: w sytuacjach obarczonych ryzykiem (np. znalezienie bugów) nigdy nie godzić się na wynagrodzenie ryczałtowe

Umowa o dzieło

Art. 635. Jeżeli przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym, zamawiający może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła.

Stąd w organizacji projektów informatycznych są tzw. milestones. Brak zakładanych efektów na milestone – może skończyć się zamknięciem projektu.

Umowa o dzieło

Art. 635. Jeżeli przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym, zamawiający może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła.

Stąd w organizacji projektów informatycznych są tzw. milestones. Brak zakładanych efektów na milestone – może skończyć się zamknięciem projektu.

Zlecenie

Art. 734. § 1. Przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie.

Pamiętajmy: określonej czynności ! Nie obejmuje to zadań, co do których zlecający nie może wiedzieć co i jak zrobić ale oczekuje określonych efektów (dzieła)

Uwaga: niektóre Urzędy Skarbowe interpretowały umowy o wieczór autorski, wykład, odczyt i inne ewidentne umowy o dzieło jako umowę zlecenia

odpowiedzialność za dziecko

Zlecenie

Art. 735. § 1. Jeżeli ani z umowy, ani z okoliczności nie wynika, że przyjmujący zlecenie zobowiązał się wykonać je bez wynagrodzenia, za wykonanie zlecenia należy się wynagrodzenie.

§ 2. Jeżeli nie ma obowiązującej taryfy, a nie umówiono się o wysokość wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie odpowiadające wykonanej pracy.

Uwaga: *lepiej umówić się na wynagrodzenie albo określić wysokość stawki godzinowej. Potem ewidencjonować czas pracy ...*

Zlecenie

Art. 742. Dający zlecenie powinien zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki, które ten poczynił w celu należytego wykonania zlecenia, wraz z odsetkami ustawowymi; powinien również zwolnić przyjmującego zlecenie od zobowiązań, które ten w powyższym celu zaciągnął w imieniu własnym.

Przy umowie zlecenia: wydatki na pędzle (malarz), koszty podróży (detektyw), opłaty licencyjne (inforamtyk), ...

Zlecenie

Art. 746. § 1. Dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie. Powinien jednak zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki, które ten poczynił w celu należytego wykonania zlecenia; w razie odpłatnego zlecenia obowiązany jest uiścić przyjmującemu zlecenie część wynagrodzenia odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom, a jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien także naprawić szkodę.

§ 2. Przyjmujący zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie. Jednakże gdy zlecenie jest odpłatne, a wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, przyjmujący zlecenie jest odpowiedzialny za szkodę.

Wniosek: elastyczne warunki rozwiązania umowy (tak jak umowy o pracę w USA)

Co wybrać: zlecenie czy dzieło czy etat?

Co lepsze dla informatyka podejmującego pracę? Diabeł tkwi w szczegółach.

Etat:

+ : stabilne wynagrodzenie, brak odpowiedzialności za partactwo, łatwa zmiana pracy, ubezpieczenia społeczne

- : prawa majątkowe u pracodawcy, niższe wynagrodzenie, opłaty (ZUS itp.), umowy NDA, zakaz działań konkurencyjnych (niemożność wykorzystania know-how po zakończeniu zatrudnienia), koszty uzyskania przychodu – jak pracownik + prawa autorskie

Co wybrać: zlecenie czy dzieło czy etat?

Umowa o dzieło:

- + : wysokie wynagrodzenie (stawki odpowiadające wartości produktu a nie np.. stawki godzinowe wg taryfikatora dla „pracowników technicznych”), dysponowanie majątkowymi prawami autorskimi, możliwości odliczenia kosztów uzyskania przychodu (działalność gospodarcza, prawa autorskie)
- : odpowiedzialność za jakość dzieła (również po zakończeniu prac i odbiorze), trudność i konsekwencje zerwania umowy, brak „urlopu na żądanie” itp., ubezpieczenia społeczne

Co wybrać: zlecenie czy dzieło czy etat?

Umowa zlecenia:

- + : **wysokie wynagrodzenie, tylko należyta staranność, łatwiejsze zerwanie umowy w stosunku do umowy o dzieło, możliwości odliczenia kosztów uzyskania przychodu (działalność gospodarcza, ryczałt kosztów uzyskania – ale inny niż dla umów autorskich)**
- : **brak praw majątkowych (umowa zlecenie nie obejmuje dzieł), brak „urlopu na żądanie” itp., łatwość zerwania umowy przez zleceniodawcę, ubezpieczenia społeczne**

Co wybrać?

Podatki:

??